

**Till Arbetsmarknadsdepartementet**

**[a.remissvar@regeringskansliet.se](mailto:a.remissvar@regeringskansliet.se) och [a.iu@regeringskansliet.se](mailto:a.iu@regeringskansliet.se)**

**Remissvar avseende SOU 2026:23 Tolkavgift och förbud mot barntolkning**

**Dnr A2026/00510**

**Inlämnat av**

Kristina Gustafsson, FD, biträdande professor i socialt arbete, Helsingfors universitet

Eva Norström FD, oberoende forskare

Linnéa Åberg, FD, lektor i socialt arbete, Högskolan Väst

Vi önskar lämna följande synpunkter på SOU 2026:23 - Dnr A2026/00510

### **Sammanfattning**

#### ***Tolkavgift***

Vi avstyrker förslaget att ta ut en tolkavgift. Förutsättningen för utredningen vilar på ett empiriskt svagt antagande gällande vad som främjar människors integration i samhället och riskerar att ge begränsad nytta, innebära omfattande administrativa kostnader och få negativa följdverkningar för myndigheter, klienter och svensk tolkservice.

I Sverige och internationellt har tolkservice vuxit fram som en respons på ökande migration samt stärkta rättigheter för minoriteter och ursprungsbefolkningar. Drivkraften har främst varit offentlig förvaltning och myndigheters behov av att behandla människor lika och att tillhandahålla likvärdig samhällsservice (Gustafsson 2026). Det gör att grunden för att uppdraget om införande av tolkavgift för den enskilde blir en kraftig avvikelse från rådande lagstiftning och praxis.

Baserat på vår egen forskning om betydelsen av tolkservice under snart två decennier vet vi att en avgiftsfri tolkservice har stöd i mänskliga rättigheter, är en förutsättning för rättssäkerhet i all form av myndighetsutövning och välfärdsservice samt är ett viktigt bidrag till människors integration i samhället (Norström, Fioretos och Gustafsson 2011; Fioretos, Gustafsson & Norström 2020; Gustafsson, Norström & Åberg 2022; Gustafsson 2026).

Vi vet också att grundantagandet att en avgift skulle leda till bättre svenska för enskilda individer motsägs av forskning (Halling 2025; Rørdam Nielsen & Jervelund, 2023; Engdahl & Åslund 2012). Frågan är slutligen om det faktiskt behövs ett tydliggörande av en i sig självklar förväntan från samhället om att migranter ska lära sig svenska eftersom det övervägande antalet migranter vill lära sig språket och få ett arbete.

Vi förordar att fokus läggs på åtgärder som har stöd i forskning om vad som främjar språkinläring och integration samt fortsatt utveckling av en tolkservice som håller hög kvalitet (Bani Shoraka 2026; Gustafsson 2026; Council of Europe: Language Support for Migrants, LSM. Toolkit 2024).

#### ***Förbud mot att använda barn som tolk***

Vi tillstyrker förslaget. Redan i samband med utredningen, *SOU 2018:83 Att förstå och bli förstådd - ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk*, tillstyrker vi ett lagförslag om förbud mot att barn tillåts tolka och översätta. Då, liksom nu, ser vi ett behov av kompletteringar med resurser och verktyg som gör det möjligt att upprätthålla en sådan lag.

Det handlar exempelvis om att, inom välfärdssektorn och bland myndighetsutövare, öka kunskapen om de risker och möjligheter som finns när barn tillåts tolka och översätta och att utveckla tolk-on-demand tjänster som gör att barn inte behöver ta på sig rollen som tolk eller översättare ens i akuta situationer, dvs. det ska finnas lättillgänglig tolkservice eller tillförlitlig maskinöversättning att tillgå.

## **Inledning**

Föreliggande remissvar omfattar hela SOU 2026:23 *Utredningen om tolkavgift och förbud mot barntolkning* med särskilt fokus på Del 1 Uppdraget om tolkavgift, Del 2 Uppdraget om förbud mot att använda barn som tolk Del 3 Gemensamma överväganden kommenterar vi endast kortfattat.

### ***Kommentar utredningen som helhet:***

Gällande utredningen som helhet tackar vi för ett gediget arbete. Särskilt värdefulla är de noggranna genomgångarna av aktuell lagstiftning och reglering av användning av tolk i talade språk. Vi ser ett stort mervärde i att utredningen bidrar till att klargöra varför och när professionell tolkning i talade språk ska användas inom olika offentliga sammanhang, på internationell, nationell, regional och lokal nivå. Emellertid saknar vi förankring i forskning och hänvisar, som ett viktigt komplement, till den kunskapsöversikt *Offentligt finansierad tolkning: villkor, debatt, forskning* (Bani Shoraka 2026) som Språkrådet gjort med anledning av *Kommittédirektiv 2025:16*.

Utredningens gedigna genomgång av aktuell lagstiftning visar också hur användning av tolkning i offentlig verksamhet är en viktig del i en liberal, demokratisk välfärdsstats agerande i relation till enskilda personers säkerhet och rättigheter.

### ***Övergripande kommentar till Del 1 Uppdrag om tolkavgift.***

Utbyggnaden av tolkservice sker mot bakgrund av ökad migration till Sverige samt för att stärka rättigheter för nationella minoriteter och urfolk. Åtgärden syftar till att säkerställa likabehandling, likvärdig service och människors autonomi och självbestämmande (Gustafsson 2026). Samhällets målsättning att tillgodose lika rättigheter och skyldigheter oavsett individers bakgrund och livssituation utgör den centrala drivkraften bakom utvecklingen av tolkservice. Det gör att grunden för att uppdraget om införande av tolkavgift för den enskilde blir en kraftig avvikelse från rådande lagstiftning och praxis. Att det är så, visar sig också i utredningens genomgång av alla undantag från den föreslagna generella regeln om att alla ärenden enligt FL § 13 där tolk används ska omfattas av den föreslagna lagen om tolkavgift. Nästan ingenting blir kvar. Utredningen visar hur stark och normgivande lagstiftningen är beträffande det offentligas behov, i vid bemärkelse, av att använda tolkning. Mot denna bakgrund ställer vi oss frågande inför det som är grunden för kommittédirektivet, nämligen att införandet av tolkavgift leder till integration.

Utredningens huvudsakliga uppdrag är således att utreda införande av tolkavgift i syfte att stärka samhällets krav på att personer som kommer till Sverige lär sig svenska. Tanken är att avgiften dels ska fungera som incitament för den enskilde att lära sig svenska, dels att avgiften i sig kan ses som ett av flera sätt att inskräpa samhällets förväntningar på att den enskilde lär sig svenska. Utredningen resonerar om detta i kapitel 7, och fastslår att det är den

senare delen av syftet som är avgörande för utredningen, eftersom det är omöjligt att förutspå om avgiften skulle leda till att fler lär sig svenska fortare, medan informationen i sig om en tolkavgift kan vara ett viktigt budskap om samhällets förväntningar.

Efter genomgång av utredningen bedömer vi att införande av tolkavgift inte uppnår sina syften. För det första, en avgift skulle varken förstärka samhällets förväntningar på den enskilde eller fungera som drivkraft för att lära sig svenska. Bedömningen stöds också av vår egen och andras forskning, som visar att antagandet att människor inte skulle anstränga sig för att lära sig svenska efter ankomst till Sverige saknar stöd. Människor anstränger sig (Mulinari och Neergaard 2026).

För det andra, vår forskning ger belägg för att människor redan har inkorporerat tidsbegränsningar genom att exempelvis själva avstå från att begära tolk även när det behövs, för att de upplever att de misslyckats att lära sig svenska på en sådan nivå att de är helt oberoende av tolk efter två år (tiden för etableringsprogrammet). Vi kallar detta för self-regulated minimization of language rights (Gustafsson, Norström & Åberg 2022).

För det tredje, sambandet mellan tolkavgift och integration är inte vetenskapligt belagt. Tvärtom, offentligt finansierad tolkservice bidrar i betydligt högre grad till att stärka individers möjligheter att delta i samhället och därmed till integrationsprocessen. (Norström Fioretos & Gustafsson 2011; Fioretos, Gustafsson & Norström 2020; Gustafsson, Norström & Åberg 2022; Gustafsson 2026).

För det fjärde, är vi kritiska till den syn på människor som verbaliseras exempelvis i uttrycket att "människor måste visa att de anstränger sig" eller att de skulle ha "valt bort möjligheten att lära sig svenska". Detta sätt att beskriva människor genomsyras av en paternalistisk och etnocentrisk människosyn som ofta används just om människor med utländsk bakgrund och migrationserfarenheter (Herz 2018; Mulinari & Neergaard 2026). Till det kommer att tanken om att inskräpa samhällets förväntningar om att människor lär sig svenska blir ett exempel på hur språk görs till ett etnonationalistiskt mål snarare än ett mål om den enskildes personens autonomi och självbestämmande (Fioretos, Gustafsson & Norström 2020).

En femte kritik är att vid genomgång av utredningen blir det tydligt att kostnaderna och de tidskrävande procedurer som uppstår om det lagstiftas om tolkavgift på intet sätt uppväger den lilla möjligheten att avgiften fungerar som ett viktigt budskap om samhällets förväntningar. Vi motsätter oss därmed själva grunden för utredningen av tolkavgift och i och med det även förslaget till lagstiftning på området.

### ***Kommentar kapitel för kapitel***

#### **Kap. 7 Om avgränsning av uppdraget:**

Utredaren utgår från att det primära syftet med förslaget är att markera att den enskilde förväntas anstränga sig för att lära sig svenska. Som tidigare beskrivet saknar detta antagande stöd i forskning. Det finns inga belägg för att personer skulle få ett starkare incitament att lära sig svenska genom att de inte får stöd av tolk i kontakt med myndigheter.

Utifrån det angivna syftet bör fokus i stället ligga på hur personer snabbare kan lära sig svenska, exempelvis genom att höja kvaliteten i svenskundervisningen.

En etablerad definition av integration, som bland annat återfinns i EU:s principer för integration, är att integration innebär individens delaktighet i samhällets institutioner och gemenskaper. En grundläggande förutsättning för detta är att kunna förstå och göra sig förstådd. Därför vore vidareutveckling av etablerade metoder för att stärka språkinläring mer effektivt än att införa en tolkavgift.

## **Kap. 8 Regleringens tillämpningsområde**

Vi bedömer att den föreslagna regleringen riskerar att skapa en målkonflikt mellan ambitionen att förmedla samhällets förväntningar på språkinläring och de principer som styr myndigheters ansvar för rättssäker, tillgänglig och likvärdig service. Det finns en risk att kvaliteten i kommunikationen mellan myndigheter och enskilda försämras om behovet av språkstöd inte tillgodoses på ett ändamålsenligt sätt.

Myndigheters användning av tolk bör i första hand utgå från verksamhetens uppdrag, rättssäkerhetskrav och den enskildes möjlighet att förstå och bli förstådd. Reglering på området bör därför utformas så att myndigheternas möjligheter att fullgöra dessa uppgifter inte försvåras.

## **Kap. 9 Hinder mot tolkavgift**

Genomgången av hinder ger en god översikt över hur samhället och därmed dess myndigheter ska säkra och värna demokratiska principer och människors rättigheter till likvärdig samhällsservice. Den samlade kunskapen om undantag ger därmed omfattande underlag för att dels markera behovet av hög kvalitet på tolkservice, dels hur den vidare kan utvecklas i linje med Tidöavtalets mål att öka kvaliteten på tolkservice i Sverige (Tidöavtalet 2022).

Vi anser vidare att det bör övervägas om samhälleliga kris- och nödsituationer uttryckligen bör omfattas av undantagsbestämmelserna. Detta gäller exempelvis situationer där snabb och korrekt informationsförmedling är av avgörande betydelse för människors liv, hälsa och säkerhet, såsom vid större smittspridning eller andra samhällsstörningar.

När det gäller barn vill vi uppmärksamma skrivningen på s. 221 om risken för rättsförluster för barn vars vårdnadshavare inte lärt sig svenska. Resonemanget lägger alltför stor vikt vid vårdnadshavares språkkompetens som förklaring till barns eventuella rättighetsförluster. Ett sådant perspektiv bör balanseras mot det offentliga ansvaret att säkerställa att barns rättigheter tillgodoses oavsett vårdnadshavares språkliga förutsättningar. Vi bedömer även att formuleringen riskerar att bidra till förenklade beskrivningar av flerspråkiga familjers situation.

Vi vill också uppmärksamma den förenklade och ibland föråldrade synen på flerspråkighet som genomsyrar utredningen. Att förstå och kunna tala svenska är inte detsamma som att obehindrat kunna eller vilja använda språket i alla sammanhang. I mötet med myndigheter och omsorg kan även personer med goda kunskaper i svenska behöva information och kommunikation på ett annat språk för att fullt ut förstå sin situation och fatta informerade beslut.

## **Kap 10 Hantering av undantag från att betala tolkavgift**

Om skyldighet att betala tolkavgift införs, trots att både forskning och utredningen visar att en sådan åtgärd inte nämnvärt skulle fungera som ett incitament för att lära sig svenska och

dessutom föra med sig stora administrativa utmaningar ställer vi oss bakom förslaget att den som till följd av funktionsnedsättning saknar möjlighet att genom samhällsinsatser förvärva tillräckliga kunskaper i svenska ska kunna undantas från skyldigheten att betala tolkavgift. Detsamma gäller förslaget om att det vid bedömning av den enskildes förmåga att lära sig ett nytt språk måste hänsyn tas till vilka utbildningsinsatser samhället erbjuder den enskilde.

Vi delar utredarens bedömning att det mest ändamålsenliga och minst belastande för både individen och samhällsfunktionerna är att undantag från tolkavgift prövas av en central myndighet, Specialpedagogiska skolmyndigheten. Ett centralt intyg som gäller i alla myndighetskontakter minskar den administrativa bördan för personer med funktionsnedsättning och förebygger att varje myndighet behöver göra egna prövningar, vilket utredningen visar skulle vara praktiskt ogenomförbart.

På samma grundpremiss ställer vi oss bakom att en central myndighet bör ansvara för prövning av undantag från tolkavgift och att ett beviljat intyg bör gälla hos samtliga berörda myndigheter. Det minskar den ofta tunga administrativa belastningen för personer med funktionsnedsättning att slippa ansöka om undantag vid varje myndighetskontakt. Bedömningen blir enhetlig och det stärker rättssäkerheten genom att risken för olika bedömningar mellan myndigheter minskar. Dessutom blir handläggningen mer kostnadseffektiv för samhället och dubbelarbete och onödig administration hos myndigheterna minskar.

## **Kap. 11 När ska tolkavgift tas ut**

Utredningen föreslår som huvudregel att tolkavgift ska tas ut vid tolkning i talade språk när en person varit folkbokförd i minst sex år, och att avgiften tas ut en gång per ärende oavsett antal tolktillfällen.

Vi instämmer i utredningens bedömning att tolkavgift vid faktiskt handlande med tanke på rättssäkerhet är problematisk och administrativt svårt att hantera. Det är positivt att utredningen tydliggör att språkinläring tar tid, att kraven på tolkavgift måste anpassas efter verksamhetens karaktär och att myndigheter även fortsättningsvis måste bedöma tolkbehovet utifrån faktiska omständigheter för att säkerställa individens rättigheter.

Samtidigt kvarstår en central brist: utredningen bygger på antagandet att tolkavgift ska fungera som ett incitament för att lära sig svenska. Detta saknar stöd i forskning. Studier visar att de flesta anstränger sig för att lära sig språket, men att förutsättningarna varierar kraftigt. Det är inte tiden i Sverige som avgör språkutvecklingen, utan faktorer som har med mottagandets kvalitet att göra (Puranen 2026). Forskning visar också att det kan finnas en diskrepans mellan hur individen själv upplever sin språkutveckling och den faktiskt ser ut (Rørdam Nielsen & Jervelund 2023).

Utredningen gör i kapitlet en gedigen genomgång av regelverk och organisationer kring SFI, liksom andra sätt att lära sig svenska. Den föreslår därefter att skyldigheten att betala tolkavgift ska gälla efter minst sex års folkbokföring och omfatta alla, för att förenkla myndigheternas hantering av tidsgränsen. För de flesta migranter är tiden troligen väl avvägd. Men, utifrån vår egen forskning ser vi en risk, nämligen att det ibland sker en sammanblandning av att människor ska lära sig svenska och att flerspråkigt stöd tas bort även i situationer där individer behöver stöd (Gustafsson et al., 2023). Kravet på tolkavgift efter sex år får därför inte skapa hinder för personer som behöver vård eller annan samhällsservice att

söka hjälp. Fokus måste fortsatt ligga på att bedöma det faktiska tolkbehovet i varje ärende och därmed behövs egentligen inte en fastställd princip.

### **Kap. 12 När ska tolkavgift inte tas ut?**

Med tanke på de många undantagen från huvudregeln blir det svårt att bedöma vilken effekt en tolkavgift skulle få. Det är dock tydligt att den administrativa bördan skulle öka väsentligt.

Vi framhåller att det absolut viktigaste är att informera om rätten till avgiftsfri tolkservice för både nyanlända och alla som arbetar inom välfärdsservice och myndigheter. Det är centralt att myndigheternas anställda känner till vad som gäller enligt 13 § FL och varför tillgång till professionell tolkning är nödvändig för rättssäkerhet och likvärdig service. Om en lag om tolkavgift införs är därför komplettering viktig. Det måste framgå att avgift inte ska tas ut när undantag beviljats. Utredaren lägger ansvaret på individen att uppmärksamma myndigheten på att undantag kan vara aktuellt, och hänvisar samtidigt till myndighetens serviceskyldighet enligt 6 § andra stycket FL. Informationen om möjligheten att ansöka om undantag bör därför lämnas vid första mötet, så att den enskilde omedelbart kan tillvarata sina rättigheter.

### **Kap. 13 Tolkavgiftens storlek och disponering**

Utredningen kommer fram till att det kommer att vara “den del av de utrikesfödda som har svårast att etablera sig på arbetsmarknaden” som kommer att betala tolkavgifter. Att införa en avgift på 400 kronor framstår därmed orättfärdigt då det i princip bara drabbar dem som redan har det svårast. Det strider mot grundprinciperna för svensk förvaltning och samhällsservice. Konsekvensen blir att avgiften i praktiken riskerar att öka ojämlikheten i tillgången till hälso- och sjukvård (Halling 2025). Risken är också att människor inte söker kontakt med myndigheter eller att barn, vänner och anhöriga tillåts tolka (Rørdam Nielsen & Smith Jervelund 2023; Engdahl & Åslund 2013).

Utredningen föreslår inte någon straffbestämmelse eller sanktionsavgift för myndigheten om den bryter mot förbudet att använda barn som tolk. Utredningen hänvisar till den tillsyn och andra rättsliga kontrollmekanismer som redan finns. Det finns en rad tillfällen då annan tillsyn kan träda i kraft vid en allvarlig överträdelse mot förbudet. Till exempel när ett beslut fattats på ofullständig eller felaktig tolkning och att den enskilde inte får komma till tals, vilket kan bero på omständigheter som att den vuxne inte vill gå in på sina problem framför ett barn. Ofullständig eller felaktig tolkning utförd av ett barn kan även bero på att barnet vill skydda sin förälder eller sig själv, inte förstår sammanhanget eller den terminologi som används i samtalet. Förbud mot barntolkning handlar därför om förvaltningsbeslutens kvalitet och om att tolkfrågan är en rättighetsfråga. En överträdelse mot förbudet att använda barn eller familjemedlemmar som tolk kan alltså få rättsliga konsekvenser även om det inte finns en särskild straffsanktion. Men utredningen anger inte vad som kan menas med en allvarlig överträdelse eller vem som har ansvar när ett felaktigt beslut fått negativa konsekvenser för den enskilde. Detta kan i sin tur undergräva myndigheters tillförlitlighet och leda till att den enskilde vänder sig till informella kontakter.

Det finns strukturer redan för hur myndigheter och offentlig verksamhet söker sätt att nå ut med rätt information och lotsa rätt och då är användning av olika språk en förutsättning.

Riksrevisionen 2026 har granskat myndigheternas hantering av personer som inte behärskar svenska, Granskningen visar på risker för att enskilda inte förstår sina ärenden eller beslut och att även när myndigheter använder tolk i utredningen förekommer det att de skickar exempelvis kommuniseringsbrev och beslut på svenska utan att säkerställa att den enskilde förstår innehållet. Det ökar riskerna för att fel kan uppstå i pågående ärenden eftersom det ofta är barn som då sätts att översätta och tolka dessa brev. Det är därför att rekommendera utskick på den enskildes språk samt öka kvaliteten och flerspråkigheten inom statens- och kommunernas service centers.

## **Kap. 14 Överklagande**

När det gäller rätten att överklaga har vi inget att invända. Vi vill däremot understrika, med stöd i den forskning om språklig rättvisa som vi just nu bedriver, att lagstiftaren/utredaren bör beakta att själva överklagandeprocessen är svår för de flesta. Det är framför allt myndigheternas beslut, som kommer i skrift och på svenska, som är svåra för den enskilde att förstå på rätt sätt. Dessutom visar det sig, är det ofta svårt för en lekman att förstå skillnaden mellan statlig, regional och kommunal verksamhet. Följden blir en oklarhet om vilken myndighet som har fattat beslutet. Dessa svårigheter stärks för personer som har svenska som andraspråk vilket vi har dokumenterat i vår forskning som inkluderar kommunala service centers, Medborgarkontor och Statens servicecenter <https://www.lnu.se/forskning/forskningsprojekt/projekt-spraklig-rattvisa-global-migration-och-den-nordiska-valfardstaten/>.

## **Kap. 15 En ny lag och förordning om tolkavgift**

Ingen kommentar

## **Kap. 16 Information om tolkavgiftsregleringen**

Vi vill understrika att den information om tolkavgift som förespråkas i detta kapitel måste vara inkluderad i den fullständiga information som ges om rätten till avgiftsfri tolkservice i olika forum såsom Samhällsorienteringen, Arbetsförmedlingens introduktion, Länsstyrelsens webbsidor informationsverige.se. Vi noterar än en gång att lag om tolkavgift innebär orimliga administrativa kostnader för de ändringar och kompletteringar som kommer att behöva göras i befintlig lagstiftning.

## **Kap. 17 Offentlighet, sekretess och dataskydd**

Vi ifrågasätter diskussionen om att tolkavgift är av allmänt intresse (s 377). Förslaget är baserat på antagandet om att den leder till att fler lär sig svenska och därmed integreras snabbare i samhället. Vi har redan noterat att antagandet inte har stöd i befintlig forskning och därmed kan ifrågasättas.

Vi ifrågasätter också den snäva förståelsen av vad integration innebär som återkommer i detta kapitel. Människor lär sig svenska, men får ändå inte arbete och då måste samhället hitta sätt att påverka arbetsmarknaden snarare än ställa krav på enskilda individer (Mulinari & Neergaard 2026).

## Kap. 18 Följdändringar

Ingen kommentar

### *Kommentar Del 2 uppdraget om förbud mot att använda barn som tolk*

Baserat på den omfattande genomgång som utredningen gör och på vår och andras mångåriga forskning på området barn som tolkar, ställer vi oss bakom förslaget om att lagstifta om ett förbud mot att använda barn som tolkar.

Vi ser också att det finns ett behov av ytterligare utredning och forskning av hur barns roll som mediatorer och översättare ökar i samband med att allt mer offentlig förvaltning och service sker digitalt och online.

### *Kommentarer kapitel för kapitel*

## Kap. 19 Barn som tolkar

Vi tillstyrker i huvudsak förslaget om förbud mot att använda barn som tolk. För att reformen ska få avsedd effekt krävs dock fortsatta kunskaphöjande insatser inom välfärdsverksamheter om professionell tolkanvändning samt om barns språkliga rättigheter, rätt till delaktighet och rätt att komma till tals.

Ett ytterligare undantag bör vara vid kris- och nödsituationer då det ställs höga krav på myndigheters och välfärdsverksamheters kompetens och beredskap. Det behövs tydligt stöd för hur sådana situationer ska hanteras samt fortsatta satsningar på tillgängliga och kvalitetssäkrade lösningar för omedelbar tolktillgång och tillförlitlig maskinöversättning. Förslaget bör därmed genomföras parallellt med fortsatta insatser för att utveckla tolkservicens kvalitet, tillgänglighet och användbarhet. Vi hänvisar i detta sammanhang till vår forskning samt den kunskapsöversikt som tagits fram av Språkrådet (Bani-Shoraka 2026).

Vi ser vidare en risk att barns informella ansvar som språkliga medlare kan öka i sammanhang som inte omfattas av lagförslaget, exempelvis i kontakter med digitala tjänster, e-tjänster, skriftlig kommunikation från myndigheter och annan samhällsservice. Risken kan förstärkas om samhällsservice i ökad utsträckning utgår från att individer förväntas hantera kontakter med myndigheter enbart på svenska efter en viss tid i landet.

På s. 395 hänvisas till forskning och organisationers erfarenheter som visar att vårdnadshavare ibland föredrar att använda sina barn som tolkar även när professionella tolkar finns tillgängliga. Detta understryker vikten av att stärka kunskapen om professionell tolkanvändning och att normalisera användningen av tolk när behov föreligger. Tillgång till tolk bör betraktas som en förutsättning för likvärdig kommunikation, delaktighet och rättssäkerhet.

## Kap. 20 anhöriga som tolkar

Grunden för diskussionen i detta kapitel är bra, men det är samtidigt en svår fråga som hamnar inom ramen för det vi identifierar som behovet av att yrkesverksamma har tillräcklig kunskap om, och faktiskt följer de krav som ställs, bland annat i FL 13 om att använda tolk. Utredningen visar i kapitel 3 hur dessa krav är reglerade — och därmed också hur bristande efterlevnad riskerar att underminera rättssäkerheten. Ett centralt problem är att det i praktiken är den enskilda yrkesverksamma som avgör om tolk bokas. Symbolpolitik spelar i en sådan

ordning roll. En lag om tolkavgift riskerar att skapa en avhållande effekt. Bedömningen att boka tolk måste konsekvent styras av klientens behov av att förstå och bli förstådd.

### ***Kommentarer Del 3 Gemensamma överväganden***

Utöver de konsekvenser av en tolkavgift som noga redogörs i kapitel 22 och som vi redan kommenterat ovan, vill vi särskilt uppmärksamma vilka effekter ett införande av tolkavgift kan få för kvaliteten på tolkservice, en aspekt som inte bör underskattas eftersom den är central för rättssäkerheten.

Med Danmark som exempel ser vi en tydlig och överhängande risk att en tolkavgift får betydande negativa konsekvenser för utvecklingen av tolkservice. De antagna positiva effekterna, att fler skulle lära sig svenska snabbare, väger inte upp risken för negativa konsekvenser för tolkservice, särskilt eftersom antagandet rörande språkinläring saknar empiriskt stöd. Att tolkservice riskerar att påverkas negativt är däremot en risk för att kvaliteten på tolkningen sänks (Bani Shoraka 2026).

Med andra ord den symbolpolitiska effekten som en tolkavgift väntas ha, att inskräpa samhällets förväntningar på den enskilde att lära sig svenska, kan lika väl få en symbolpolitisk effekt som inskräper att det inte längre är ett krav att anlita tolk inom offentlig verksamhet och att det ansvaret ligger på den enskilde. I utredningen diskuteras denna kontraproduktiva utveckling kort också i förhållande till att om människor avstår från att begära tolk på grund av hotet om avgift, så kan det på sikt göra att tolkservice minskar och att det offentliga får svårt att få tillgång till kvalificerade tolkar.

### **Referenser**

- Arbetsmarknadsdepartementet 2025. *En översyn av vissa tolkfrågor* (Dir. 2025:16). Regeringskansliet.
- Bani-Shoraka 2026. Offentligt finansierad tolkning: villkor, debatt, forskning. *Rapporter från Språkrådet 24*: Institutet för språk och Folkminnen. <https://sprakochfolkminnen.diva-portal.org/smash/get/diva2:2036744/FULLTEXT01.pdf>
- Barnkonventionen – *FN:s konvention om barnets rättigheter* 1989. UNICEF. [https://assets.ctfassets.net/gl8rzq2xcs2o/FUJ64Tf4T7SHdFcZPfj7Y/ccbb852ddac1ff7287134cdf7579b691/UNICEF\\_Barnkonventionen\\_fullversion\\_2024\\_\\_1\\_.pdf](https://assets.ctfassets.net/gl8rzq2xcs2o/FUJ64Tf4T7SHdFcZPfj7Y/ccbb852ddac1ff7287134cdf7579b691/UNICEF_Barnkonventionen_fullversion_2024__1_.pdf)
- Council of Europe: Language Support for Migrants (LSM). Toolkit 2024. <https://www.coe.int/en/web/language-policy/toolkit-2024>
- Engdahl, Mattias och Åslund Olof 2013. Ekonomiska drivkrafter och studieresultat – effekter av Sfi-bonus. *Ekonomisk Debatt*, 46: 6, 36 – 47. <https://www.ifau.se/Forskning/Publikationer/Rapporter/2012/Ekonomiska-drivkrafter-och-studieresultat--effekter-av-Sfi-bonus/>
- Europeiska unionens råd. (2004). *Gemensamma grundläggande principer för en integrationspolitik för invandrare i Europeiska unionen* (Dokument 14615/04). Bryssel.
- Halling, Aske 2025. Taxing Language: Do Interpreting Fees Affect Immigrant Healthcare Usage? Evidence From a Regression Discontinuity Design. *Public Administration Review* 85:4, 1019–1037. <https://doi.org/10.1111/puar.13930>
- Herz, Magnus 2018. Det sociala arbetets kontrollmaskineri. I Dahlstedt, Magnus & Lalander, Philip (red.), *Manifest: för ett socialt arbete i tiden*, 33–43. Lund: Studentlitteratur.

Fioretos, Ingrid, Gustafsson, Kristina och Norström Eva 2020. *Tolkade möten. Tolkningens betydelse för rättssäkerhet och integration*. Lund. Studentlitteratur.

Gustafsson, Kristina, Norström, Eva och Åberg, Linnea 2022. The right to an interpreter - a guarantee of legal certainty and equal access to public services? *JUST. Drets Lingüistics i Minorities, Linguistic Rights and Minorities*. 1:1–2, 165-92.  
<https://doi.org/10.7203/Just.1.24781>.

Gustafsson, Kristina, Åberg, Linnéa, Gruber, Sabine och Norström, Eva 2023. Social work in a multilingual world. *Nordic Social Work Research*, 13(4), s. 501–509. Kan hittas på  
<https://doi.org/10.1080/2156857X.2023.2274217>.

Gustafsson, Kristina 2026. The development of public service interpreting in Sweden: shifting policies and changing values', *European Social Work Research*.  
<https://doi.org/10.1332/27551768Y2026D0000000088>.

Justitiedepartementet 2018. *Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk* (SOU 2018:83). Regeringskansliet.

Mulinari, Diana och Neergaard, Anders 2026. The impossibility of social inclusion: The ethno-racist welfare discourse in Sweden. I Perocco, Fabio (red.), *Welfare Racism: The Discursive Dimension*, 131-155. Routledge: London. <https://dx.doi.org/10.4324/9781003606437-5> \_

Norström Eva, Gustafsson, Kristina och Fioretos Ingrid 2011. Interpreters in Sweden – A tool for equal rights. *GRAMMA Journal of Theory and Criticism Theme: Challenging Boundaries: Interdisciplinary Approaches to Interpreting*. 19, 59 – 75.

Puranen, Bi 2026. *Mellan två världar: Hur migranternas värderingar förändras i mötet med Sverige*. Stockholm: Institutet för framtidsstudier.

Riksrevisionen RIR 2026:2 *Att överbrygga språkhinder: Handläggning av ärenden där den enskilde inte behärskar svenska*. Stockholm: Riksrevisionen.  
<https://www.riksrevisionen.se/download/18.761fab8f19c2c46db0b4366/1770372793007/RiR-2026-2-rapport.pdf>

Rørdam Nielsen, Maj och Smith Jervelund, Signe 2023. *Impacts of an interpretation fee on immigrants' access to healthcare: Evidence from a Danish survey study among newly arrived immigrants*. Köpenhamn: Section of Health Services Research, Köpenhamns universitet.  
<https://researchprofiles.ku.dk/en/publications/impacts-of-an-interpretation-fee-on-immigrants-access-to-healthca/>

SFS 2017:900. *Förvaltningslag*. Riksdagen.se

Kristdemokraterna. Liberalerna, Moderaterna och Sverigedemokraterna 2022. *Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige*. <https://xn--tidavtalet-gcb.se/>. Alternativt kan avtalet hämtas på respektive partis hemsidor.

Den 4 september 2026

Kristina Gustafsson, FD, biträdande professor i socialt arbete, Helsingfors universitet  
 Eva Norström FD, forskare  
 Linnéa Åberg, FD, lektor i socialt arbete, Högskolan Väst